

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispartita

Dominicus

Francofurti, 1613

Prodigalitas

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

quod medium est. *Chefab*, probitas, pietas, misericordia, ...

SENTENTIAE POETICAE.

Quid de me facie. *Quisquis longum probitas perdit at in aulam*, ...

AROPHTHEGMATA.

Adolescens quidam cum venderetur, rogatus à licitorum frangi, si fuero mercatus? Etiam si non fueris mercator...

Quemadmodum columnæ magnas domus sustinent, boni viri populum totum consi mantes, ciuitates, & res...

SIMILITUDINES.

Quemadmodum omnis sapiens est vitio veritatis, quemadmodum omnis sapiens est vitio veritatis...

Prodigalitas.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Prodigalitas, Græce ἀρτία, α, & ἀόρτος, α, β, γ, prodigus dicitur. Hebræis prodigalitate verbo exprimitur, nempe *Achal*, ...

Prodigalitas est circa possessiones pecunie, sicut deficiens, non superabundans in eis. Secundum B. Thom. secund. sec. 4. ...

tamen insipiens. *l. his qui s. D. Pius ff. de tutor. & curator*. Et dicitur magis vanus quam malus. *4. Ethicor*. Inter viles personas numeratur...

LOCI BIBLICI.

Prodigalitas damnatur, *Prou. 5. 9. Prodigalitate Exemplum & Prodigus filius. Luc. 15. 11.*

POETICAE SENTENTIAE.

Hor. sat. 3 lib. 2. Sermon. *Quid ergo Sensit cum senectam patrimoniū in sculpere saxo*, ...

Menander. *Τὸς τὸ ἴδιον πατρὶος οὐκ ὀφείσκει βίαι, ὁ κερὰς ἀκούειν τὰν τοῖς πατρὶ κερὰς*, ...

Lucianus in Menippe. *Theron Menippi filius patrimonium omne adhuc inuenit Turpiter lasciuia sumptibus dissipauerat*, ...

Euphron. *Εἴς τινος ἐπιπέσειν ἐμὸν εἰς πολλὰ κέρβια*, ...

Menand. Comicus. *Μὲν τὸν ἄσθετον ἴσθαι, ὡς ἐγὼν ἴσθαι*, ...

Diphilus Poeta. *Si nauis aīo forte quatuordecim instituat*, ...

Pythagoras Samius.

Μὴ ἀπὸ πλούτου παρὰ τὸν νόμον, ἀπὸ ἐπιτοκίας ἐν ἡμῶν,
Μὴ δὲ ἀνδρῶν εἰς τὸν πλοῦτον ἵκηται, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ.
Ne sumptus temere et importune faceris,
Sed neque illiberalis esto. Modus in omni re optimum.

Vitinus Vellus sic vertit.

Dilapidare case nummos, cen necius viti.
Pelle tamen sordes. Modus optima regula rerum.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Prodigalitas est intemperans ac nimia pecuniarum profusio, in dandis accipiendisque pecuniis mediocritas, liberalitas dicitur: quae modum transit, prodigalitas: quae ab eo deficit, avaritia, Prodigus largiendo modum transit, & accipiendo abest ab eodem. Aristoteles, 4. Ethicorum, cap. 1. Pecunias appellamus res omnes, quarum numero ponderatur aestimatio. Sunt autem in pecuniarum usu duo vitia, quorum alterum in exuperantia positum est, diciturque Prodigalitas: alterum in defectu, quae appellatur Avaritia. Ac avaritiae quidem crimen in eos semper transferimus, qui nimio pecuniarum studio tenentur. Prodigalitem autem quandoque cum aliis vitiis confundimus: impotentes enim, & qui sumtus faciunt, profunduntque pecunias in eas res, quae sunt intemperantiae, prodigus dicimus. Non igitur proprio nomine appellatur. Est enim prodigus certo vitio implicatus, quod in effundendis pecuniis. Prodigus enim per se ipse perit, atque etiam videtur ipsius interitus quidam esse facultatum effusio, quod ex iis vita confect. Prodigalitem igitur hoc pacto intelligimus.

Prodigalitas & avaritia exuperant: sunt ac defectus, versanturque ambae in duobus; largiendis accipiendisque pecuniis: sumptus enim referuntur ad largitionem, Prodigalitas largiendo, & minus accipiendo modum dedit: avaritia autem largitur parum, sed accipiendo nisi in paucis ultra modum progreditur: Prodigorum igitur non sere opes augeri solent: neque enim facile est, cum qui a nemine accipiat, largiri omnibus: celeriter enim defuit ad largiendum facultate is, qui priuatus sunt, quales sunt sere prodigi. Atqui cum sit eiusmodi, tamen videtur, multo melior auaro: facillimum ad sanitate traduci potest, & progressu aetatis & inopia coactus, ad mediocritates peruenire possit. In eo enim sunt ea omnia, quae sunt liberalis, quod & largitur, nec aliunde accipit: sed tamen ingurum faciens, nec decorum seruat, nec aequitatem: qui si a huius mores reducat, aut alias commutetur, iam erit liberalis. Nam & quibus largiendum erit, largietur, nec videri iniquum erit accipiet: quocirca non videtur deprauatus, corruptusque moribus praeditus: non enim scelerati est, aut ingemios, sed stulti largiendo, nec accipiendo finem modumque transire. His igitur moribus prodigus praeditus est, auaro multo melior, cum ob eas causas, quas diximus, tum quod hic prodit omnibus, ille nemini, ne sibi quidem. Srob.

Omnino duo sunt genera largorum, quorum alteri Prodigum, alteri Liberales: Prodigum qui epulis, viscerationibus & gladiatorum muneribus, ludorum, venationumque apparatu pecuniam profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuiem, aut omnino nullam sint relicti. Liberales, qui suis facultatibus aut captos a praedonibus redimunt, aut a alienum suscipiunt causam amicorum, aut in hilarum collocactione adiuvant, aut opitulantur, vel in re quaerenda vel augenda. Cic. lib. 2. de Officiis.

Largitio non habet fundum. Significatur autem liberalitate stulta quantalibet opes exhauriri. Translatum videtur a pertuso dolio Danaidum apud inferos. Cic. 2. de Offic.

APOPHTHEGMATA.

Chilon, cum videret adolescentem liberaliter, vel profuse potius suum patrimonium aliis largientem, ait: Si sumptus magnos vbi non decet feceris, vbi decet mox exiguos facies. Maxim. sermon. 61.

Esop, in quandam qui praedia sua deuorat: Amphiarum, inquit, terra absorpsit, tu curam, Laert. l. 4. c. 7.

Amax ageris, verissime dicitur solebat: Magno cum negotio pecunias comportari, sed multo maiore opera coaseruari ac custodiri. Cui & Poeta Ouid. astipulatur, qui ait:

Non minor est virtus, quam quaerere, parua tuere.

Quemadmodum enim echinum, sic etiam nummos capere facillius est, retinere vero difficile. Saep enim pecunias, quas multo cum labore quis vnicuique vix comparauerit, iuxta Archilochum, eas vnicuique semel in vnius sortis marsupium effundit homo ignauus, prodigus, & inutile terrae pondus. Aelianus l. 4. Var. hist.

Socrates videns quandam facile omnibus gratificari, nulloque delectu suppeditare: Male peras, inquit, qui Gratias virgines vt sortita prostituisti, Srob. serm. 14. Hoc autem maximus, serm. 3. acribit Democrito.

Idem a prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postulationem, rogabat, cur, quum ab aliis obolum petere soleas, a me minam petas? Quoniam, inquit, ab aliis iterum me accepturum spero, a te vero an vnquam posthac accepturus sim, Srob. 19.

γούνοσι κέρτασι, id est, in Deorum genibus situm est: atterit enim hoc Homeri Hemisichium. Significauit autem, hominum periculum imminere, ne breui redigeretur ad extremam intemperantiam ne obolum quidem haberet reliquum. Laert. lib. 6. Srob. serm. 1. Max. serm. 61.

Idem praetereis prodigi cuiusdam aedes inscriptionem habebat, Venales: Facile, inquit, diuinam fore, vt praetermodum crepula domum cuomeret. Iam enim domum absumpturam ante venalem proferberet. Vomitus igitur erat ille verus, quam veridicio. Laert. lib. 6.

Plur. Luxuriosorum vitam quasi quotidie morientem effudit dicebat, Anton. & Max. serm. de prodigalitate.

Idem diuitem prodigum contemptus, oluus edemem, de quibus bibentem: Si sic, inquit, prandisses, non sic cocerates. Eadem sermone.

Thimotheus in Aristophontem prodigum grauisime imitabatur, inquit: Cui nihil laetis est, eidem etiam nihil turpe. Aelian. 12. de Var. hist.

Epicurus dicere solebat. Cui pauca non sufficiunt, et nihil graue esse. Alludens ad eos, qui cum habent, quae ad vitam sustentationem necessaria sunt, non tamen sua forte contenti, amplius desiderant, ac opes petunt: quas si possiderent laborarent diebus ac noctibus quo parua, leuiter, otiose ac prodigaliter deglutiunt ac conuocant. Aelia lib. 4. Var. hist.

Alexandro puero diis largius facienti suffitum, ac fibonidibus accurrens: Leonides illius praedagogus, qui tum addece. Eros, puer, inquit, tum large facies suffitum, cum regione deatitiae quae thus gignit. Post cum eam regione obtinisset, memor eum dicit, hac sententia scripsit illi literas. Mitto tibi thuris & caliae stenta aliquot, ne posthac parcus sis erga Deos: quum non ignos nos potitos regione odores gignent. Plut. in apoph.

M. Cato in Albidium, qui luxu facultates prodegerat, demum & aedes deuorarat, nouissime consequutus incendium, quod quum erat, absumpsit, ita iocatus est, vt diceret eum fecisse quoniam iam. Id est primum sacrificii genus, in quo si quid superstitiale uari religio erat, sed igni cremabatur. Plut. in eius vita.

Alphonsus, Equiti sabinde aliquid flagitanti, sed non quae pro cepera: profundenti: Si pergam, inquit, tibi dare que peus, me pauperem effecero, quam te diuitem: nam quibus deos, nihil aliud quam aquam inferi pertuso dolio. Favorm. de reb. apoph. 12.

SIMILITVDINAE.

Plinij, Vt gerer ferax, sed quem oportet multo impendo vitare, non multum iuuat colorem: sic homo qui est uoluptuosus, sed demum in prouosus, haud multum reponit haec profuturum. Lib. 8.

Sorba salsa vnicuique decidunt, cum ceteris arboribus praedonibus id accidat. Ita quidam subitio nudantur, aut profundunt, aut genus vite commutant, cum insimul id fieri oporteat. Plin. lib. 16. cap. 15.

Thurueri. Aer qui summo mane praecociter abibit, nebulam sere affatim a prandio mittit pluuem. Neque solent admodum retinere filii, quod congefserunt praeterea auari. In apoph. 17.

ADAGIA.

Callix desuunt pennae. καλλίξ τὴν πτερόν. Dicitur in Galliam apud Graecos, qui per luxum ac libidinem patrimonium abigunt aet.

Gallorum incuare ventrem. Αλεκτηριον μὲν εἶδος τῶν καλῶν. Proteruam fecit. Macrobi.

De edacibus ac luxu multum absumptibus uicium. Proteruam id sacrificii genus est, in quo si quid reliquum esset, id igni consumeretur. Vnde celebratur illud Caronis sacrificium factum in Albidium quendam, qui patrimonium uisus: cum luxu absumptus vnus exceptis adibus, quae incendio conflagraret. Et huius Schiff. Et hac aufgeuauet. Et hat fey abud gemacht.

Proteruialis iocus in eos, qui ex conuicia nihil reliqui faciunt: Relinque quippiam & Medis, dicitur et apud Modum, sicut. aut qui facillime vnuerfus abiguntur.

E dolio hauris, οὐ πῶν ἀντὸς. E dolio haurire dicebatur olim, qui abundare rebus optat.

Vna cum canistro, αὐτὸ κατὸ. Quadrabis in eos, qui rem intemperanter profundunt: deum aut que abiguntur. Zenodor.

Largitio non habet fundum. δῆμος ἀπὸ θυμῶν. Quo dicto significabant, stulti libere aere quantalibet opes exhauriri, vel effluere potius. Ethenken reichet nicht. Es haten viel zu viel aber niemand genug. Der Geiz hat kein Boden.

Ipio horreo. Quod prolixo & assatum datur, ipso horreo dari dicitur. Plena manu.

Pro eo, quod amplius, copiose, prolixo minusque, malitiae. Cupidinum crumena porri folio vincita est. πικρὰ φύλλα τῶν ἰσθῶν δὲ δὲ τῶν βαλάντων. Sicut.

PC
POLYANT

*Dir aparens Modea suos sanctissima natos
Terdidit: Et speras parcat Si illa tui?*

¶ F A R V L A.

Piscatores & Testudines.

Ad nauisam vsq; faturi testudinum carne piscatores cum etiam multum adhuc illius superesset, prater euntem forte Mercurium ad suas epulas inuitant. Qui non ignarus, quippe Deus, quo animo vocaretur, iussit suas ipso testudines vel edere vel vomere, neq; post sua demum factitia conuiuias querere.

Prodigiorum stultitia notatur, qui ea aliis tribunt, quæ ipsi despiciunt, & parvipendunt etiam ea, quæ quantius interdum pretii sunt.

Vide tit. Luxus, Voluptas.

Prodigium.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Prodigium, Deorum minæ, vel ire, *ut ait Non. Marcellus*: dictum, *ut idem Sult.*, a poro ad referendum. Alii dictum putant quasi porrodictum: quod porro dicitur: porro significet, & aliquis futurum esse portendat. *Ant. chor. dicitur August. Tract. 15. in 10. an. aliter tamen Alciat.* Quid prodigium dicit, quod mores faciunt, per quod detrimentum expectatur. Id enim est prodigere. *De Verbor. signif. Hæcæ ritus Hebr. Mophet.* portentum perualiorum, signum perualibile, quo quis mouetur ad credendum: *Deut. 13. a verbo Laphah.* splenduit, iussit, illuxit. Hinc Gr. φάω, & φάω lux, splendor. Prodigia enim perstringunt hominum oculos & mentes reddunt attonitas fulgore quodam extraordinario.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

Prodigia in obitu principum contingunt nec fortuna contingunt. habent enim ordinem, nec à natura procedunt, diuersa enim inter se sunt: unde si nec à fortuna nec à natura procedunt, ab intelligentia & ergo sublimi proficiuntur nature vires omnino exuperant. & ad tria potissimum nomina referenda sunt, est enim per sonæ genus demon familiaris homini, quem angelum custodem Theologi nominant: est & loci custos, & eius domus, ciuitatis, & regni, quæ cognominant principatum: est insuper ordo sublimis choruscus, numinum, vel demonum, vel angelorum, in quorum numerum, & sortem, per officii similitudinem excellens animus quasi ad stellam suam migratus, est in eodem illic officio quasi collega futurus: & ut tres prodigiorum auctores, sic tria genera portentorum sublimis chorus erinitus accendit, tonitrua ciet, iurgura, iaculatut, flammæ, & stellas cadentes: præfectum prouincæ nomen quatit, & dirigit machinas, oracula fundit, auguria & auspicia mouet, æstus designat, custos familiaris somnia excitat, canumq; latratus quali malum demonium illinc arcetes, prima illa significant excellentissimos non extingui, non negligi, sed post obitum regnare cum superis: secunda calamitatem populi tanto viro destituti prænuntiant, & cauere imminencia subinde pericula monent, tertia & viri admodum moribundum, & suis indicant cœlestem fauorem, illo quidem morientem non mori, sed familie suæ post illum aspiraturum. *Eic. ep. lib. 11.*

Jamblich. Sicut Deus sæpe per fatuos homines loquitur sapientiam, declarans non hominem ibi loqui, sed Deum: Sic per vilissimam quæque portendit futura, his ipse admodum supereminens, & per omnia nostrum instruens intellectum. *De myst.*

Sicut fallantur, qui confidunt ex inanitate animam, & ex amentibus facere mentem: Ita qui ex rebus non diuinis diuina facere, & sine diis propria deorum opera, qualia sunt vaticinia, & miracula & similia, vt apparitiones & expiationes. *De myst.*

Prodigium est diuinæ ire signum: quo vero pertinet, ad ea, quæ præterierint, an vero ad ea, quæ instant, vt quæ ignoratur. *G. Pachymer. lib. 1. c. 6.*

Solenus quidem, terrores prodigiorum, spe & mora nobis ipsi blandientes, ad alios transferre, Verum apud quos malorum signum apparuerit, apud eos etiam euentum ratum fore constat. *J. idem. ead. lib.*

Per prodigia diuinitus, non præsentia modo, sed etiam futura declarantur atq; prædicuntur. *Mich. Glycas Annal.*

Prodigia sanas etiam mentes perturbare confueuerunt. *P. Louinus hist. lib. 15.*

Vide, Miraculum.

Proditio.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Proditio, Græce *προδοσις*, & *προδοσις*, proditio: *προδοσις*, proditio, prodo dicitur. Est autem prodere, fallere & tradere. Sal-

lust. *Antequam arcem prodere hostibus.* Unde proditorum mentum. Prodere est etiam manifestare, vade & proditor, a prodendis consiliis hostibus dici possunt. Hebr. Proditio: *Nagim* dicitur a verbo *Sagbar*, inclusit. Solet enim proditor quos prodeceat verbis & variis artibus includere.

¶ BIBLICI LOCI.

Proditio damnatur, 2. *Timoth. 3. 4.* proditor Evangelii *Luc. 21. 16.* proditoris pena, 2. *Paral. 25. 3.* & *33. 25. Ezech. 2. 2.*

¶ SENTENTIA PATRYM.

Iudas de Apostolatus fastigio in proditoris tarantur libit nec familiaritate communi, nec intinzione bucellæ accedens gratia frangitur, ne hominem tradat, quem Filium Dei mouet. *Eier. in Epist. ad Rusi.*

Instrumento pacis mortem irrogat, ferus dominum delicti magitrum sic prodit, quasi, per instrumentum pacis, mis ipsam pacem, de oculo machinatis ipsam prodicionem, *in Matth. 26.*

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Chaud. & Rusi.

*Hæc hæc! quam breuibus perenni ingenta casu
Impetum tanto questum sanguine tanto
Seruatum, quod mille Ducum peperere laboris,
Quod tantis Romanæ manus conseruit ausu,
Proditor Suis iners; angusto tempore cecit.*
Silus 13.

*Ille autem, quæ tendit præcordia nostro
Alit in quantum resonat plangensibus nisi
Armer ad passus rediens: Sotis, hostium arcem
Vix, immo necesse, ad amato prodidit ausu
Tæpeta. Et pulvis referant claustra Sabina.*

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

Proditionem amo, sed proditorem non laudo. *Plat. in epist.* Proditor pro hoste habendus. *Demosthenes.* Fœdera in iuste frangere impium est, sed hostes fallere non est modum & honestum, sed in iudicium quoq; & laudabile, *in archim.*

De prodicione. D I A L. LXIX.

Francisci Petrarca.

D O I.

Proditus sum ab amicis. R. Hostibus credo. Si amicum esse non te prodere. D. A familiaribus tum proditus. R. Amicum nomen, & familiaris amicus & familiaris hostis dicitur, quæpote malus vita hominum non habet. D. Proditus sum ab amicis ante alios si debam. R. Vix fallitur, qui non fidet. Etenim vero quo maior quisq; eominus potest tute fidere, eoq; pluribus est necessesse. Vnde fit tum commune, tum vel maxime regium sit prodi, neq; omnino vilius genus tam obnotum lucetulo. Proditus sum, vt fama est, Priamus, proditus Mimos, Dethes, Agamemnon, Alexander, & ante ipsum Darius, proditus eofris Romulus, Tarquinius Priscus, Scruus Tullus, Africanus minor, Magnufq; Pompeius, & Iulius Cæsar, & mille alii, reges, vel regibus altiores & quid prodigos loquor, quasi quæredite. Quæ autem non proditur, & in partibus cotidie, & in magnis, nullo minus est pentus, a quo prodi possit: Proditus extricatum Clauibus, nec regum pelle terreturum cœlestis ille rex caruit. D. Proditus sum magisq; meorum fraudib. quam propriis tangor inuentionibus. R. Pie id quidem, ac magnifice. Nam & Africanus ille cuius prope me memini, se territum non tam mortis metuquam inuentionibus suis apud Ciceronem dicit. Veruntamen neutro nimium magis debet, quando enim ita iacta fors est, vt lucrum ac peritiam proditus bona fides damnunq; sit prodi, eligere vtrum malis. D. Proditus me fessellit. R. Plus ille sibi nocuit quam tibi, se prodidit, parit, de confodite dum spoliat, se perimit. Tibi enim, regum hostes vel opes, sibi animam, formam, conscientie quietem, communitatem hominum eripuit. Nil scelerius proditore. Nil turpius sol vitibus obsecenitas tanta est, vt & qui artificio eius egeat excoriorum artificem, & qui ceterorum scelerum famam querunt huius inuentionem reformident. D. Proditus sum. B. Proditus forsan, ne tam facile iterum prodi possis. Multi sæpe paruis damnis admouiti, magis occurrere dederunt.

¶ APOPHTHEGMATA.

Agis Archidami F. Cum Ephori dicerent, proficere, inuentionem tecum ducens ad huius patriam, nam is ipse te prodidit inuentionem: Et quod conuenit, inquit, o Ephori, tot iuuenes sic credere, quæ suam ipsius patriam prodidit? Grauius admonens, nihil illis ratio credi, qui in patriam perdidit fuerint. *Plat. in Luc.*

Theycion Delphis rediens, quum videret in Isthmo ægubas à Philippi copiis occupatas: Malos, inquit, o Corinthii! potestatem custodes vos habet Peloponnetus. Allusio eo, quod grauiora nimadueri solet in ciues, quibus vrbis porte committuntur, si cas indiligenter custodierint. Multo magis, accuam prodeceat